

שו"ת

יד הלקוי

כולל תשובות בר' חלקי שו"ע אשר השיב לשואליו

הגאון מהור"ר יצחק דוב הלוי במברגר זצ"ל

אב"ד דק"ק וירצבורג

מהבר הספרים

נחלי דבש, מלאכת שמים, מורה לזוהרים,

אמירה לבית יעקב, יצחק ירנן, קורא באמת

מזבא לדפוס ברובו עמ"י בתבדיר ובמיעוטו עמ"י דמוסום מזורים

ערך

שלמה ארלר

ירושלם ת"ו • תשכ"ה

מהגדר מאז או אם היתה השמיעה ראשונה ביום הפרה, והאיש ההוא באמת גברא דאמיד ויכול לקנות של משי כמו של שיער עכת"ד דמר גר"י.

הנה בתחילה צריכין אנו לעיין אם לבישת פאה נכרית של שיער לא היה בו איסור כלל, (מה שאין האמת כן כאשר נבאר בסמוך), מה היה להורות בזה. והנה כבר נודע מה שכתבו הפוסקים הראשונים, והביאם הבית יוסף ביו"ד (סימן רי"ד), שדברים המותרים שנהגו בהם איסור לעשות סייג לחורה או משום פרישות, שרבותינו רבים וכן שלמים מגדולי הפוסקים, זולת רבנו הרא"ש, פסקו שאין לזה היתר התרת נדר כלל, וכן סתם המחבר ביו"ד שם, הגם שבהג"ה שם כתוב שמנהג כסברא ראשונה, מכל מקום כבר כתב הפרי חדש באו"ח (סימן תצ"ו) לפסק בזה, כיון שביו"ד (סימן רכ"ח סעיף כ"ח) סתם להחמיר כדעת ראשונה ולא הגיה שם כלום; והגם שהפרי חדש שם רוצה להכריע כדעת הרא"ש, כבר דחו דבריו היטב הרב מהר"ם קארגויא בספר גידולי טהרה בת' (סימן כ"ד), וממילא אין למנהג טוב הנה התרה כלל, כי בודאי לא נוכל להתלים שמצד טעות נהגו הנשים כן, הלילה, אלא שבודאי שמצד סייג לפריעת ראש דאורייתא כדאיתא בכתובות (דף ע"ב ע"א) נהגו כן; ואפילו אם היינו מסופקים אם המנהג מצד טעות או מצד גדר וסייג, היינו צריכים להחמיר כאשר יעיין מר בחידושי רשב"א וריטב"א פרק קמא דחולין (דף ח"י ע"ב ד"ה ר' זירא אמר), גם בתשובת הרשב"א (סימן צ"ח) כתב ודוקא שידעינו בודאי שהיה בטעות, ועיין בבית יוסף יו"ד (סימן קצ"ד ד"ה כתב הרמב"ם). אמנם פשוט שאין ברור בדינו לקרות זה דבר המותר, כי אדרבא מגדולי הפוסקים אוסרים, ועיין בספר באר שבע (ש' סי' י"ח) ובשו"ת תשובה מאהבה (חלק א' סי' מ"ז), ושם הוסיף דיש לחוש לאיסור דאורייתא מצד איסור הנאה יעויין שם היטב, וגם הרב מהרז"ך בספרו נחלת אבות (דף י"ט ע"ב) התרעם על המקילים, פשיטא ופשיטא שאחרי הוראת גדולים אלו אין לנו להקל ולקרותו דברים המותרים ח"ו, וכיותר שדבר זה

הנקבים קצת רחבים משעור שפופרת הנוד, כי כידוע לפעמים ע"י טיט מתקבצים הנקבים ועתה נבאר מהות הנסרים.

(א) טוב שינסרו אותם בבית חרושת בפירוש למטרה זו, ומ"מ הוא רק על צד היותר טוב, ואם אי אפשר בנקל, יקחו נסרים חדשים מבית מסחר נסרים באופן שלא יהי חשש קבלת טומאה [יעריין בס' ג"ט (סי' ה')] לענין סילונות]. ועכ"פ לא יקחו נסרים ישנים, או אפילו חדשים שנתיחדו לכלים או למדרס. (ב) חבור הנסרים אל המקוה יהי ע"י יתירות חדשים שנעשו לכך, ובאם אי אפשר, יקנו עכ"פ יתירות חדשים וכנ"ל בנסרים. (ג) טוב שלא יתחברו הנסרים זו לזו כי אם יהי מפורדים זו מזו, ויחוברו באופן הגזכר למקוה.

ואעיר על מה שלא הבנתי במכתב מר שכתב שמ"ש בש"ע (בסי' ר"א סעי' ז') הוא לחד טעמא משום גזרה, כי לא ידעתי פירושו דלכאורה פשוט דכ"ע מודו דבתוך כלי הוא דאורייתא, אם לא שכוונת מר על מ"ש הר"ש והרא"ש (מקואות פ"ו מ"ה) בענין שידה שבים, וזה אין ענינו להא דסעיף ז' הנ"ל.

סימן קכד

להרב יוסף הכהן אלטמן גר"י.

הנה בזה הנלענ"ד ע"ד שאלתו בענין אשה אחת שלבשה איזה שנים פאה נכרית עשויה משיער, ובאשר שיד ה' נגעה בה ר"ל שמתו לה שני בניה, נדרה או גשבעה. (איזה מהן הי' שכחה), שלא לכסות עוד ראשה בפאה נכרית עשויה משיער, נוסף לזה, שבשעת נדרה או שבועתה היה סדור התפלה בידה, כל"ו בנקיטת חפץ, ומאז והלאה לבשה רק פאה נכרית עשויה ממשי וכן נהגה זה כמעט שש שנים, והנה זה שנים או שלש' חדשים שמע בעלה מגדרה ואסר עליה לקנות עוד פאה נכרית ממשי, כי הם נעשים בלויים וסחובים בימים לא כבירים ומראיהן היטה לא נראה בהן עוד, ועוד שהם ביוקר. והאשה איננה יודעת אם בעלה ידע

משוט עד עתה בכל בית ישראל להחמיר. ויעיין
 מר בת' מהרש"ל (סימן ו') והביאו גם הש"ך
 (בסימן רי"ד ס"ק ד'), דאפילו דברים המותרים
 אין להתיר בחרט' אלא מה שנהגו מקצת
 ההמון ולא כולו, כדמשמע הלשון אחרים
 נהגו בו איסור, אבל מה שנהגו בו כל ישראל
 וקבלו עליהם אי אפשר להתיר וכו' עיין שם.
 ויעיין מר בתשובת הרשב"א (חלק ז' סי'
 רמ"ד) והביאו הבית יוסף ביו"ד (סימן רכ"ח דף
 קמ"ז דפוס ווילנא) על קהל שהסכימו והחרימו
 שלא לשחוק בקוביא ואחר כך רצו להתיר,
 והשיב שאפילו כולם מסכימים להתיר אינם
 יכולים להתיר, לפי שדבר זה מעצמו אסור,
 ועוד נוסף עליו איסור ההסכמה והחרם והאיך
 יוכלו להתיר; הגע את עצמך, סליק את החרם
 כמו שאינו, האיך יסכימו רבים להתיר את
 האסור? כל מי שמסכים להתיר, זה כמי
 שמסכים להתיר עברה אחת בכנוסיה וכל שהיו
 הנסכמים רבים, תהא אותה ההסכמה רבת החטא
 והמתומה עכ"ל.

ועוד יש תוספת חומר בענין שלפנינו, על
 פי שאיתא בסימן רכ"ח (סעיף מ"ח בהגה),
 שנדר בעת צרה ב"מ אין להתיר אלא לצורך
 מצוה או לצורך גזול, ואפילו בדיעבד מחמיר
 הש"ך (בס"ק ק"ח שם), ואפילו למה שכתב
 בתשובת נודע ביהודה תנינא (חלק יו"ד סימן
 קנ"ט) שהבעל יוכל להפר נדר אשתו שנדרה
 בעת צרה ח"ו, מכל מקום לא מהני בענין
 שלפנינו, כיון דמסופקת האשה אם היפר לה
 ביום שמעו או החריש לה ביום שמעו הוי
 ספק דאורייתא ולחומרא, ועל ידי חכם אין
 להתירו כלל, בין שאלה על ההקם מצדו בין
 שאלה על גוף הנדר מצדה בין מטעם הסמוך
 בין מטעמים דלעיל, על כן אין להקל כלל.

סימן קכה

להרב מו"ה אברהם אדלער נר"ו.

ע"ד הנדר שכתבת הנה בזה הגלע"ד הקלה:
 אם פירשה האשה הנודרת דבריה אם יתיה
 בעלה תתן הבגדים לעניי, או כיון ששבק חיים
 כו' נתבטל הנדר כמ"ש רמ"א ביו"ד (סי' ר"ך

סעיף ט"ו), ואם הרהרה כך בלבד, עדיין צ"ע
 אצלי ותודיעני. אמנם כשלא פירשה כן להדיא,
 אז הנדר חל כדאיתא ביו"ד הג"ל ובא"ח (סי'
 תקס"ט), וגם הספק דלמא לא הוצאה הנדר בפה
 לא מהני להקל עפמ"ש רמ"א ביו"ד (סס"י
 רנ"ח), דאפילו אם לא הוציא מפיו צריך לקיים
 מחשבתו. אמנם עיקר צד היתר לענ"ד כמו
 שכתבת אתה אהובי נר"ו, יען שהנדר הוא
 יותר מדבר מועט, שאין מקבלין מהנשים,
 וממילא אין בידה לידור בזה, אלא שלפ"ו
 אפשר דעל דבר מועט עכ"ס חל הנדר, ואי
 שייך בזה הא דנדר שבטל מקצתו בטל כולו,
 צריך עיון עדיין, ועיין בטור וש"ע י"ד (סי'
 רכ"ט). ועוד צ"ע אם יש לה כת לדור על
 מלבושי בעלה כלל אפילו בדבר מועט, דאולי
 דמי למ"ש בשו"ת צ"צ עיי"ש, ועוד הלא יש
 לה ספק אם נדרה על כל מלבושי בעלה או רק
 על איזה מהן, ואולי עכ"ס הוי לאצטרוטי דעת
 המקילים בלא הוציא הנדר מפיו, על כן לענ"ד
 תתן איזה מלבושים לעניים שיהא דבר
 מועט עכ"ס, [ויותר טוב לענ"ד שתתן מה
 ששויים בכסף ע"פ שמאים בקיאים, אם יש חשש
 כלאים אפילו בספק רחוק], ולצד היותר טוב
 תתיר את נדרה בשלשה, הגם שידוע מ"ש ביו"ד
 (סי' רכ"ח סעי' מ"ה) ובשו"ך (ס"ק ק"ח שם)
 בנדר בעת צרה ב"מ דאין לו היתר, מ"מ
 אפשר דהוא רק בנשמע תפלתו, ונראה כן
 לכאורה ממ"ש הדרכי משה (בסי' רכ"ח סעיף
 כ"ט) בשם סי' תשובת בנימין זאב (סי' רס"ו)
 עיי"ש, הגם שדבר חדש כזה צריך ראיה, מ"מ
 כיון שמהר"מ מינץ (סי' ע"ט) בלא"ה חולק על
 גוף דינא כמ"ש הש"ך שם, ולרמ"א עכ"פ
 בדיעבד מהני ההתרה, אלא שהש"ך חולק עליו,
 יש על כל פנים לצרף סברא הג"ל ולומר דבזה
 כ"ע מודים להקל, ובהצטרף גם ססקות הג"ל
 ודאי אין חשש לענ"ד.

סימן קכו

לחברי ומחותני הרב מו"ה אברהם אדלר נר"ו.
 על שאלתך שאיש ואשה נדרו בעת צרה
 שבתם היתה חולגית להתענות בי ימים רצופים,